

kara, indického bojovníka za práva nedotknutelných. Text představuje i další významné osobnosti, které přispěly k rozvoji a šíření angažovaného buddhismu. Mezi medailony tu nalezneme nejen reformátory vzešlé z původního prostředí (včetně současného tibetského dalajlámy), ale i některé západní stoupence hnutí. Čtenář se tak může blíže seznámit s vnitřním vývojem generace beatníků (zejm. G. Snyder). Nechybí tu ovšem ani jedna z nejznámějších představitelů dnešního mírového a environmentalistického hnutí J. Macyová, kterou i naši čtenáři již dříve poznali prostřednictvím sborníku *Myslet jako hora* (česky 1993).

Výběr těchto výrazných osobností je zároveň ilustrací obsahového rozvrstvení snah dnešního angažovaného buddhismu. Z reality globalizovaného světa vzešla tato trojice témat: otázky lidských práv, kritika industriální konzumní společnosti a environmentální etika. V krátkém shrnutí uvedených okruhů D. Lužný srovnává buddhistický přístup se západní tradicí. Toto srovnání pak v práci doplňují vybrané ukázky původních textů, mnohdy v českém překladu publikované vůbec poprvé. Čtenář tak získává další z možností seznámit se například s argumentací tzv. hlubinné ekologie.

Útlá knížka D. Lužného tedy nabízí mnohovrstevný pohled na jednu z podob soudobého náboženství; je výrazným příspěvkem do diskuse o hledání cest z globální krize dnešní civilizace. Text jistě nalezneme díky preciznímu a současně čtivému zpracování řady vděčných čtenářů. Je i slibným počátkem nové edice *Proměny náboženství*, kterou hodlá prezentovat výsledky badatelské práce brněnský Ústav religionistiky FF MU.

P. JEMELKA

* MU Brno, 2000, 144 s.

Nahlédnutí „za hranice“ aneb Nad čtvrtým číslem teatrologického a filmologického sborníku *

Teatrologická a filmologická řada Sborníku prací Filozofické fakulty Masarykovy

univerzity v Brně dospěla ke svému čtvrtému svazku. Jak předeslal vědecký redaktor publikace doc. Július Gajdoš v úvodních slovech, přispěvatelé si přejí, aby jednotlivé studie byly „něčím víc než manifestačním projevem“, neboť jejich cílem je spíše „přispívat k poznání v oblasti divadla a filmu bez snahy „zvědečtovat“ umění a definovat divadlo a film na pozadí tzv. věčných, neměnných se termínů“. Zvolený záměr pisatelé naplnili přinejmenším ze dvou zorných úhlů: jednak tím, že ve svých příspěvcích sledují okrajová a problémová témata, jimž byla dosud v odborné literatuře věnována jen malá pozornost, jednak zaměřením na evropský a světový kontext, což mj. dokládá i aktuálně zařazený příspěvek zahraničního hosta (Joseph Norman Rostinsky: *Conceptual Models and Symbolic Perception in Japanese Gay Text*).

Do sborníku přispělo deset členů Ústavu divadelní a filmové vědy. V úvodní studii přibližuje Július Gajdoš vztah mezi feministickou teorií a divadlem a zasazuje tzv. feministické divadlo do kontextu postmoderních divadelních aktivit. V této souvislosti Gajdoš upozorňuje, že „zámerom feministického divadla je zmeniť deremináciu pohľadu, v ktorom prevládajú mužské znaky“, a jako jeden z charakteristických rysů feministického divadla uvádí „aktívnejší podiel publika na predstavení“. Margita Havličková ve stati *Johann Baptist Bergobzoom a jeho program Národního divadla v Brně* představuje herce, dramatika a divadelního ředitele, který se během svého působení v moravské metropoli v letech 1784-1788 pokusil o pozoruhodnou reformu divadla v duchu osvícenských ideálů. Problematikou ruského divadla, konkrétně ruským symbolismem, se ve svém příspěvku zabývá Pavel Klein. Autor k tomuto účelu do češtiny přeložil takřka zapomenuté texty V. J. Brjusova (1873-1924) a opatřil je vysvětlujícím komentářem. Hana Pospěchová sleduje dramaturgii divadelní skupiny České studio (působící od r. 1924), zvláště si všímá adaptace Moličrovy komedie *Skapinova šibalství*. Další tři příspěvky se vztahují ke světovému kontextu. Barbara Schnelle analyzuje společensko-politickou hru současné rakouské dramatičky Elfriede

Jelinek *Stecken, Stab und Stangl*, Helena Spurná představuje hudebně scénická díla rakouského skladatele Arnolda Schönberga (1874-1951) a Veronika Valentová napsala podrobný portrét italského dramatika a divadelníka Daria Fo, nositele Nobelovy ceny za literaturu z roku 1997. Ve stati *Zmizelý Kristus* pak Eva Stehlíková analyzuje *Officium quarti militis*, což je název pro nepříliš známý fragment rozsáhlé velikonoční hry, který byl poprvé vydán v roce 1887.

Filmologickou část sborníku otevírá stať Jaromíra Blažejovského *Modus pasivity a spirituální styl Satanského tanga*. V první části příspěvku autor definuje tzv. modus pasivity a popisuje výrazové postupy, které k němu směřují, v části druhé charakterizuje výrazové prostředky spirituálního filmu při analýze monumentálního černobílého díla maďarského režiséra Bély Tarra *Satanské tango*. Pavlína Míčová přispěla studií o principech hledání životního štěstí v českém meziválečném filmu. Všimá si nepravděpodobných dějových schémat, výchovného poslání některých snímků i cudných „erotických“ motivů ve filmové „červené knihovně“. Jde o čtivě napsanou stať, v níž nechybí humorný nadhled a otevřeně kritické soudy.

Čtvrtý sborník Ústavu divadelní a filmové vědy Filozofické fakulty MU je přínosný především v tom, že dává nahlédnout za hranice českého umění (a vědy) a obrací pozornost k tématům, která ukazují nové směřování teatrologického a filmologického výzkumu.

D. KROČA

* SPFFBU, řada teatrologická a filmologická, č. 4, Masarykova univerzita, Brno 2001, 170 s.

Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, řada uměnovědná*

Na uvedeném sborníku, sestávajícím ze čtyř částí (články, materiály, varia, obrazové přílohy), se tentokrát – vedle několika zku-

šených autorů – podíleli většinou mladí odborníci zabývající se problematikou dějin umění, v některých případech v současnosti působící mimo seminář dějin umění Filozofické fakulty MU. Při podrobnějším pohledu na tyto mladší autory příspěvků však zjistíme, že se jedná o úspěšné absolventy nebo doktorandy uvedeného semináře, kteří svými pracemi reprezentují nastupující generaci historiků umění.

V úvodním, kratším článku se Lubor Machytka z Olomouce zabývá možnou podobnou Jana de Wertha, významného velitele císařské kavalerie, který se proslavil svou chrabrostí a úspěchy v bitvách třicetileté války. Autorem portrétu je dosud málo známý holandský malíř Harmen de Bye (1601/1602-1688). V Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie je dokumentováno jen několik dalších prací tohoto malíře, vzniklých převážně až v druhé polovině 17. století, proto autor považuje portrét uchovávaný jako součást sbírek hradu Bouzova za velmi důležitý pro poznání rané fáze umělcovy tvorby.

Petr Tomášek, posluchač semináře dějin umění se ve svém příspěvku pustil do hodnocení obrazu sv. Anny Samotřetí, který se nachází na bočním oltáři farního kostela Narození Panny Marie v Novém Malíně na Šumpersku. S odvoláním na čitelnou signaturu, rukopis a malířskou techniku Tomášek tvrdí, že se jedná o dílo Tobiase Pocka, malíře pocházejícího z Kostnice, působícího hlavně ve Vídni, avšak tvořícího rovněž pro české a moravské objednavatele. V kontextu ostatní Pockovy tvorby na Moravě autor konstatuje, že se sv. Anna Samotřetí liší od jeho ostatních obrazů svým malým formátem, méně obvyklou (kovovou) podložkou, ale také jednoduchou kompozicí, která umožnila na malé ploše podat výjimečný umělecký výkon, zařazující ho na přední místa umělcovy tvorby.

Následující článek Petra Arijčuka, působícího v Památkovém ústavu v Pardubicích, mapuje neznámá díla Johanna Wenzela Bergla ve východních Čechách. Tento představitel rakouské pozdní barokní tvorby nepůsobil ve východočeském regionu náhodou, narodil se ve Dvoře Králové. Z nejvýznamnějších zapomenutých Berglových děl